

SALONTUM DVARĖ

DŽERVIENĖ TEKLĖ

(Pabaiga. Pradė 2007 m. Nr. 4, p. 60–64)

Pu puonis Vainienės Uonuos budinės¹ pana Liodvėka kuožna rīta lonkies bažninčiuo, kad pasėmelstom už nabaštėkės dūšė. Klūpuodama prieš altuorio ėr šnėbzdiedama puotėrus, naistėngė sogaudītė sava balakstontiu mintiū ėr griaužies, kad maldas nabus ėšklausītas. Jug kalbiedama omžėnatėsius, mėslėjė ne aple dongo ėr anuo malunė nabaštėkė, vo aple sava gīvenėma, katras puo buobotės pakasīnu pasėdarė sovėsam tošts. Žėnuomās, palėngviejė, solaukos paskotėnės valonduos. Nabreikiejė stebietė lėguonės suopolium, klausītėis anuos dejavėmu, skundū, ėiškuotė pagoudas ėr vėltėis žuodiu, žėnont, kad šnekiesi natėisībė. Vėsėms bova aiško, kad lėga nabipasėtrauks, kėp bagoustomi ėr kėp bagīditomi. Anon slaugontės muotrėškas lioub nosėvarītė no kuoju, belakstīdamas tuo ar anuo, bekėlnuodamas ėr bevartīdamas sėlpna kūnā, katras kuožna dėina daries vės sunkiesnis nažėnė dēl kuo. Baisiausė bova, ka lioub reikietė pertvarītītė krūtėnės žaizda – dėdėliausi pūnonti gumba. Kėp tik tumet lėguonė šaukdavuos pri savės Liodvėka – vėininteli artėma žmuogo pagal kraujė rīši. Vėsė kėtė bova ėšlakstėn – sesou Teoduora so vīro Pliuoterio kažkor Lėnkėjuo, mažuosės – Vėlniou, Levuons – Vėikšniūsė. Tik ana vėina pasėlėka būtė tēn, kor auga, ėr priijimtė vėskon, kou laiks atnėšė i ton ožkompi.

Ėš bažninčės i dvara pana Liodvėka toriejė sava kelieli. Nikumet nomėi naliuob grīžtė par dėdėiji kėima, pro paradėnės dorīs. Nu ūlīčės soka i parka, takelio pro medius ėr krūmus, par do tėtėlius terp tvėkėnium lioub atėtė i prieboti ontrame dvara paluociaus galė, ėš katruo lioub papoltė tėtīs i sava kompa. Kažkumet vakarėni paluociaus gala, atėtverta skersā vėsa budinka, vadėna mažoujė salė. Priijemosi i Salontus sava sergontės doktėrėis vākus, buobotė pri sakė tēn patalpintė vėsas mergelės, ėr salė bova pavadinta paneliu pakajo. Kad mažiau būtom nasotarėmu, dėdėlė patalpa partvierė solonkstuoma audeklėnė sėinelė, paravano vadėnamo. Mažuosiems atėteka dėdesniuojė posė, dēl tuo kad so anuoms mėiguojė auklė. Liodvėka ėr Teoduora gava švėisesnėiji gala so dėdelio longo, par

katron bova matītė parka pakraštīs so prūdās.

Bet metā biega, ėr Liodvėka paneliu pakajou lėka vėina. Nutekiejosi i Šatėikius, Teoduora retā kumet balonkė buobotės dvara. Salontūsė ana bova svetīs, tad ėr lioub apsėstuotė anėms skėrtūs pakajūs. Puo tieva laiduotoviu Uona so Kuotrīno ėšvažiava i Vėlnio, i muokikla pri vienuolīna. Tik Liodvėkas nieks niekor naišvėžė ėr naišsiuntė. Anuos metā slinka ėe. Pakuol bova maža, dar lioub pasėtaikītė šės tas induomesnė: tā svetė atvažiouš ėš aplinkėniu dvarum, tā kuoki švėntė – no kad ėr buobotės vardėnės ar mėrosiūju pamėnavuonės, tā italā mozėkontā so bezdiuonelė ėr šarmanko. Par Kaliedas vākštīuojė varguonėninks so žvaigždė, par Velikas – miestalė jaunūmenė, dainioudama ėr kiaušius rinkdama. Karts no karta lioub ožsoktė kruomelninkā, ėr buobotė krapštė timpas kas pėnams ar sagteliems. Pakuol bova svėka, Liodvėka kėp ėr vėsė augontīs, kuožna rīta lioub pasėtėktė ba apmauda, so dėdesnio ar mažesnio nooro isėsoktė i kasdėinėni dvara gīvenėma. Tik anās metās laiks slinka baisė lietā, vo ana so sesėrėmis geidė kou grėtiau ožaugtė. Dabar tas vėskas bešmiežava atmintie kėp švėisuos tropėnelė, kėp saulės zoikelė, ėškėlstontīs ėr ėšnikstontīs, nabsošėldīdamė šėrdėis. Ton laika beprimėnė aplinkou riuogsou dāktā: luova pasėinie, spielčios pri longa, komuoda so zelkuorio ėr dzieguorio, praustovė ėr uzbuons ont oužoulėnė ėšpjaustėnieta soulelė, kertiuo pastatīta, apvalos arbetas stalielis vėdorie kombarė so dvėm krasiems šalėp, sens klavesins – anou pasėkeisdamas lioub skombintė vėsas seserīs, krieslos-soupinė, katron puo buobotės pakasīnu atnėšė ėe, ni naatsėklusėn, ar ana noories tuo balda. Bruolis Levuons atnaujėna paluociaus vėdo, noperka daug naujum dāktum, bet seserum boveinė naskirė nieka. No ėr tegol! Anā ožtenk, ana apsėėn. Jug ėr tei baldā ne vėsė berėkalingė. Ar ana beatsėsies kumet noors pri spielčiaus siovėnietė? Nu vaikīstės nakėnėtė tuo ožsėjiemėma. Bet reikiejė – tuoki bova tvarka, kad bajuora doktie muokietom dailiūju ronkdarbiu. Kam anā dabar tas sekreters so kelės stalčės, paprastās ėr slaptās? Nikuokium sekretu, katrus rėktom no kėtū akiū kavuotė, Liodvėka dabar natoriejė. Je kumet ėr paraša laiška seserims, tamė nieka slapta nabūn. I zelkuorio, katras, anout buobotės, galiejė sodėltė no bagalėnė spuoksuojėma i sava atvaizda jaunīstie, pana dabar retā beveiziejė. Kon gera pamatīs? Sonikosi veida so primerkto akė ėr ėlgo noosė? Ton ana ėr ba zelkuoriaus žėnuojė.

(Nukelta i 30 p.)

Salontū Švč. Mergelės Marijės Jiemėma i dongu bažninčė. Ramuonātės Danutės portėgrapėjė

(Atkelta iš 29 p.)

Parejosi gonkelės er sava kombari, pana Liodvėka ižėngė i drabūžėnė, nosėvėlka apsiausta ėr nosėjiemė guobtova. Kad nažvartom, ont petium ožsėmetė vėluonė kotouta skepeta. Siaustidamuos i anon, sieduos pri stala, kor stuoviejė imbrėkielis, apgautbs siovėnieto apvalkalo, kad arbeta naatšaltom, ėr vazelė su kelės piragiokās. Tatā bova panuos posrītė. Tėp prasėdiejė dėina, tuoki pat, kāp vakar, tuoki kāp rītuo – pėlka, tošti, naatnešonti nieka naujė. Atstūmosi posiau ėšgerta poudielī, sonierosi ronkas ont kieliu, Liodvėka žvelgė pro longa, namatidama nieka, pakuol i kombari iejė tarnaitė Magdelė. Tūpteliejė pasėlabindama ėr paklausė, ar panelė kuo noors narėk. Liodvėka paportėna galva, muosteliejė ronko i stala, tėp paruodidama, kad vėskon gal ėšneštė. Ožsėvieros dorims paskou išėnontė tarnaitė, atsėstuojujė, noėjė pri sekretera, ėš apatėnė stalčiaus ėšsetraukė maliavuota palisandrėnė skrīnelė, katruo buva sopėltė ramėnontėijė mėltelė. Trėmis dešėnies ronkas pėrstās pajiemė žiopsnieli ėr, pabarstiosi ont kairė delna, pakielė anon pri noosės. Īkviejė gėlė gėlė, kuol vėsas dolkelės dinga no ronkas. Tumet kelis kartus skanė nosėčiaudiejė. Šloustidama noosi ėr borna siovėnieto šnėpštoko, pajota, kad galva praskaidriejė ėr šerdės palėngviejė. Tad pasoka pasėinio pri buobotės kriesla, stabteliedama šalėp klavesina. „Do-sol-mi“ nagalvuodama sorinka akorda, ėšmuokta vaikistie, kumet anėi so tarnaitiems ėr muokituojujės apsėgīvena dar jaunīvas buobotės dvarė. Ėš vėsum daugiausė atsėmėnė savo rūpintuojė Ger-

trūda, jauna linksma mergelė, ėr muokituoji mesjė Žaka, katros vėsus muokė proncūzu kalbuos, istuorėjės ėr mozėkas. Lingoudamuos krieslė, pana Liodvėka atsėdoksiejė ėš gėlomuos ėr liūdėnė šipteliejė. Mesjė Žaks bova pėrmuoji anuos meilė – vaikėška, slapta, skaudi, vo dabar pamėslėjos, joukinga, kielosi tou laiko tuokės napruotingas pajautas. Siesdamuos pri klavesina, Liodvėka lioub vėrpjetė ėš jaudolė. Pėrstā lioub būtė kāp medėnė, drebiejė ėr naklausė. Meliuodėjė, katron vakar, ruoduos, gerā muokiejė, skombiejė klaiķė – ana napataikė teisingā ėšgautė ni vėnuos natuos. Muokituos bova kontros. Pajiemės anuos ronka sava siauro plaštako, mesjė Žaks lioub kāp priklausa ėšdieliuotė mergelės pėrstus ont klavėšu ėr skaičiuodams lioub spautė anus tėp, kad meliuodėjė soksombietom. Nu tuo anuo prisėlietėma Liodvėkā tēpa šėrdės. Ana kielė ašaru pėlnas akis i muokituoji, nooriedama isėtėkintė, ar tas napikst. Na, mesjė Žaks napika. Ons švipsuojė šnekiedams: „Mieloji panele, nareikia bijoti, tada tamsta nasuklysi. Nareikia įtėmpti rankų, grojimas nėra sunkus darbas. Prašau atpalaiduoti pirštelius.“ – Sujiemės anuos ronkas par dėlbius, lengvā portėna ėr gluostė. „Dėliok tamsta pirštelius ant klavišų švelniai, lyg glostytum mielo žmuogaus veidą, ne kad ir jos malonybės ponios – tamstos bobutės.“ Liodvėka lioub rauduonoutė ėš pavida. „Jos malonybės bobutės!“ Dėl kuo mesjė Žaks tėp meilė šnek aple buobotė? Aiško, ons nasopront mergatės truoškėma pagluostitė anon pati. Liodvėka dėdėlė nooriejė... Tėp abodo anoudo lioub vargtė aple posvalondi, pakuol anon pri klavesina lioub pakeistė Teoduora, ėr Liodvėka galiejė nartė i drabūžėnė, apsėšloustitė ašaras ėr nosėramintė. Bet meliuodėjė, katrou tėp lengvė lioub ėšgautė sesou, dar daugiau griaudėna Liodvėka. Natėkosi ana, natėkosi, nieka namuok, nieka nasugeb! Vo tėp nooriejė būtė geriausė, gabiausė, vėsum milėmiausė. Ėr, ilindosi i plīši terp buobotės apsiaustu, kailėnium ėr sėjuonu, lioub doutė valė ašaruoms.

Po pėitu vākams bova skėrts laiks palakstītė puo kėima, pasėvākstiuotė parkė. Liodvėkas nieks nalioub pralėnkėtė biegiuojėnt, gaudont kamūli, šuokėniejont par kartelė ar vėrvėlė. Ana omžėnā kėvėrcėjuos ėr pešies so Levuono, katras tėp pat bova ne mažiesnis notrūktgalvis. Bet vaikiokou, būsėmam vīrou, valė daritė daugībė dalīku, katrėi paduorė augėnamuoms mergeliems bova ožgintė. Anuos seseris paklosnė pėldė vėsus muokituoju rėkalavėmus. Vo Liodvėka ligo kuoks vėdou topous kėpšātis vės kosuojė ėr ana prīšginiava tuokė tvarkā. Vėskon ton matidama, buobotė tik dūsava: „Božie, kas ėš tuos mergelės ožaugs?“

Vakarās apėdama sogoldītu vākātiu luovelės, buobotė lioub vėsas paržėgnuotė naktėi. Liodvėka lioub stebietė anon žvakės, katron iš paskuos našė Gertrūda, švėisuo ėr idiemė sektė, pri katruos luovas buobotė ėlgiau pastuovies. Anā ruodies, kad buobotė ėlgiausė stuov pri sesės Anės luovelės. Vo pri anuos lioub stabtelietė trumpā, par daug trumpā. Ėr už kon ton žiuoplė Anska buobotė tėp mil? Ar tik ne dėl tuo, kad anuos vardo pakrėkštīta? Dėl kuo, dėl kuo nieks nasopront, kad ana tėp pat noor būtė milėma?

...Bet ar tēkrā nikumet nieks anuos ėr namiliejė? Liodvėka ožmerkė pavargosė sava aki, tik vėina lėkosė puo vaikistie patėrtuos nalaimės. Atmintie kėla ėr kaitaliojies vaizdā. Šėtā ana gol buobotės pakajou ont kanapkelės. Natuolėj pri maža stalelė sied buobotė. Tėn pastaitā žvakė blausė apšvėit tik kombarė vėdori, napasėikdama joudum kertium. Ont sužaluotas akėis ožrėštis tvarstis, ons tro-

kda mergelē vēskon matītē aišķiau. Liodvēka kel ronka, kad tvarsti nostumtom, bet buobotē, prišuokosi pri anuos guolē, lengvē sulai-ka mergelēs delna.

– Atsēbodā, Liudvisia? Ar skaud?

– Nadēdēlē. Tik tas trokēn veizietē, – skundies, viel stumdama tvarsti.

– Vo to naveiziek, naveiziek. Užsimerk. Nagal vargintē akieliu. Pamiegink ožmēgtē. Atsimini, kon sakē daktars Hagans? Rēk ramībēs ēr puoēlsē. Je gerā ēšsēmēiguosi, rītuo galiesi atsēkeltē ēr pasēvākštiuotē puo parka so Gertrūdo. Prižado išleistē, je dēina bus šēlta ir ba lītaus.

Buobotē šnekijē nasostuodama, gluostīdama anuos ronkas ēr veida sauso šēlto delno, naīprastā kvepontio. Liodvēkā ruodies, kad tou kvapo bova parsēsmelkē vēsē buobotēs drabužē ēr dāktā. Dabar mergelē no tuo kvapa sojiemē čiaudolis. Senuojē grētā atētraukē ronkas, pasvadēna anon luovuo, apkabēnosi par petius.

– Gal atsēgertomi? – šnekijē, padoudama skleininčē so žuolieliu arbeto, katra kvepiejē daug maluoniau, nago buobotēs ronkas. Liodvēka klosnē prarējē kelis goršnius ēr palēngvo nolēda galva ont puodēškas.

– Mēiguok, mona mažuojē, mona geruojē, varguolelē to mona, – ikalbēnijē buobotē, sogrīzosi pri stala, – aš pasiediesio pri tavēs, pasēmelsio už tavi... Paprašīsio maloninguojē Puona Jezusa, kad padīetom tau grētiau ēšgītē...

Liodvēka pajota, kāp sveikuojie akie sosētēnkosi ašara norēitiejē par žonda, kapteliejē ont puodēškas. Ana griaudēnuos, kad aki skaud, kad tor vākštiuotē ožsērēšosi. Vo dar daugiau šērdēs sugroda no meilium buobotēs žuodiu ēr džiaugsminga atradēma – babunelē anon mīll!

Tik vieliau, kumet abēdvē so pasēlēguojosē buobotē dvarē lēka vēinas, kumet ana pati jau bova ēšdžiuovinta končiuos dēl napataisuoma sava lēkēma, so korioi ligo ēr sosētaikē, bet vēs tēik jauties nalaiminga, pana Liodvēka lioub sosēmastītē aple nameilē ēr, ruoduos, sovukē, kad tuoki lēmtēs anon līdiejē no pat pradiuos, no tum dēinum, kumet anuos pasaulie dar ni nabova.

Buobotē napavargdama lioub pasakuotē aple anuos muotina, vēinintelē Vainium doktēri Marijuona, kuoki jaunīstie ana bovosi graži, kuoki pruotinga, noovuoki, meili ēr paklosni. Gorskis Mēkuols dēl tuo ēr pajiemēs anon už patē, noors Vainium gēmēnie nabova tuoki garsi ēr tortinga, kāp Gorskē. Mēkuola buočios Gorskis Stanisluovs priš švedkari bova guoduojems pri Karaliaus suosta už sava pruota ēr kētus gebiejēmus. Liodvēkas tievs jug bova Žemaitējēs kašteliuons ēr tēkrāsīs valdītuos, noors tēp ēr nagavēs Žemaitiu seniūna tētola. Buobotē itarēnijē, kad tatā žēntā naprietelē anam ēš pavīda kuojēs kaišiuojē, skleidē paskalas, rašē skundus. Bet sobrēndosi pana Liodvēka, daugiau sožēnuojosi aple tieva gīvenēma, mēslējē, kad bova kaltē ne priēšā, bet kāp katruos anuos tieva būda ipatībēs. Tēp ons ēr pasēmērē, nasolaukēs trukštama tētola.

Gorskiu šeimīnuo Liodvēka bova tretiesis vāks. Jau auga bruolis Stanisluovs, sesou Teoduora. Tievs dēdēlē tēkiejuos dar vēina sūnelē. Nuors trējum sūnūm rēkijē, kad Gorskiu gēmēnie skleistomēs, naēšniktom. Ēr še tau – atkeliava ont šiuo svieta dar vēina pana, nalaukta, ēr, rasiet, nadēdēlē milēma. Žēnuomās, mergelē natsēmēnē, kāp prabiega anuos kūdēkistē, bet ana isēgalvuojē, kad par vēsa sava gīvenēma meilēs patirē par mažā. Puo posontrū metu atsērada bruolis Levuons. Ton vēsē miliejē ba gala – ēr tievs, ēr

Salontū Švč. Mergelēs Marijēs Jiemēma i dongu bažninčēs pastata fragmentē. Ramuonātēs Danutēs portēgrāpējē

muotina, ēr buobotē. Ēš pastarusēs pasakuojēmu Liodvēka žēnuojē, kuokēs ēškēlmingas ēr prašmatnēs bovosēs krēkštinas, kuokēi aukštē puonā bovēn pakvēistē i kūmas, ēr ni vēins naatsēsakē, laikīdamē sau už garbē nolīdīetē mažouji kašteliuonāti pri krēkšta.

Ēš tuokium mēsliu pana Liodvēka ēšnēra tik dzieguoriou bimbteļiejos. Pēitu laiks, rēk ētē i svetainē. Valgītuojē jau bova sosērīnkēn: bruolis Levuons, naujiesis ekonouoms puons Dzekonskis, Margēninku ūkvaizdis Juonauskis. Ēš muotrēškūju – tik ana vēina. Galvuos linkteliejēmo pasveikēnosi draugējē, Liodvēka tikē atsēsieda i sava vēita. Ekonouoms ēr ūkvaizdis priejē anā nosēlēnkē. Prisiejē ēštēistē ronka, katron abodo pabočiava, naēšreikšdamē kuokium noors gīviesniu jausmum ni žvēlgsnēs, ni veidās. Atlēka īprasta prievuolē, katruos rēkalava dvara tvarka. Liodvēka žēnuojē, kad tum vīru akies ana īr nieks. Tēi ēr tuoliau tēnsē sava šnekas aple ūkē rēkalus, kas panuos sovēsam naduomēna. Aiško, kad puo buobotēs mērtēis dvarē gīvens bruolis Levuons, kētēp ēr būtē nagal iejē – ons paveldiejē Salontus. Sesērēis ēš če mosiet navaris, kompa ēr dounas kousni ana tories lig dēinum pabonguos. Vo kas pripēldīs anuos patiuos dēinas – tas niekam narūpiejē.

Vēsēms pakēlos no stala, bruolis priejē pri anuos.

– Kuo tuoki liūdna, panelē mona sesē? Gal nasveika?

Liodvēka, šēik tēik dīvdamuos, pakielē i bruoli sava sveikuojē platē akē.

– Diekou, svēka, – atētarē trumpā.

– Nuoriejau pasakītē, kad sobatuo turiesem svetiū. Dēl tuo prašītiuo panuos sesēs nasosērgtē – reikēs atlēktē šeimīnīkēs vaidmēni.

– Kas če par tuons? – pīkteliejē sesou. – Pašaipa ar isakīms?

– Duovēnuok, je navīkosē joukouno.

Levuons, pajiemēs seserī už ronkas, novedē siestēis ont kanapkelēs pri longa ēr rīmtā pradiejē aišķintē, kad, praejos trims mienešems puo buobotēs pakasīnu, anēms rēktom sosētēktē so aplinkou gīvenontēs kaimīnās, so tuolēmesnēs gēmēnaitēs. Nu tuo nikāp nagaliesiau ēšsēsoktē, kētēp žmuonis pradies anus laikītē ēšpīkosēs ēr nadraugēškās. Šēndēina ons gavēs pageidavēma ēš puona Tarvīda Kajetuona, Laumium dvara savēninka, apsēlonkītē Salontūsē. So omžēnatēlsī buobotē ons bovēs pažinstams, tad nooris

(Nukelta i 32 p.)

(Atkeltaiš 31 p.)

artēmiau sosēpažintē so anuos vākū atžaluoms, Salontum dvara paveldietuojēs.

– Ar esi kumet noors so anou bovēs sosētēkēs?

– Rasi kuokiu soeiguo ēr matiau, bet šnekietēis nateka. Sosētēkēs tēkriusē naatpažintiuo.

– Ar ons atvažious so puoni ēr vākās?

– Atvažious ba puoniuos, jug īr našlīs. Gal kartās so dokterē ar sūno. Bet grētiausē tik so tarnās.

Liodvėka idiemē pažvelgē i bruoli.

– Kap tau ruoduos, kuo anam ēš mūsa rēk?

Levuons skiesteliejē ronkuoms.

– Natorio sopratēma... Bet tavēs prašau – pamēslīk aple savo ēšvaizda, nosēteikēma. Narekietom, kad ēš mūsa namum ēšsēvēžtom prasta īspūdi. Dēl prijiemēma smolkmēnu narūpinkis. Vaišēs ir nakvinē sotaisīs puoni Zuopējē. Vo to, pasētelkosi Magdelē, pasērūpink savēm. Ēr dēdlē prašau – noosēteik maluonē.

Grīžosi i sava pakajo, Liodvėka viel atsēsieda i kriesla pri longa, bet ramībēs dūšiuo nabibova. Bruolē pageidavēmā anā bova natēkietē, ēr kou tuoliau, tou daugiau ruodies keistē. Kas par paukštīs tas puons Tarvids, kad ana torietom priš tuoki sviēti ēšsēpostītē? Sakē, kad so sūno gal atvažioutē. Ar sūnos jau soaugēs vīrs, ar tik kuoks noors studėjuožos? Vo pats puonālis našlīs... Negi kas noors sosēduomiejē anou kāp zažanuoto pano? Ta mintēs šuovē i galva staigē, bova skaudi ēr žemēnonti... Je ēr sosēduomiejē, tā jau ne anou patē, vo anuos kraitio ēr dalēm ēš Gorskiu torta.

Liodvėka žvelgē pro longa i pritemosi parka. Jota, kāp akiesē tvėnkas ašaras – pēma karta puo buobotēs laiduotoviu tēp skaudē pajota sava vēinatvē. Nier so kou žoudio parsēmestē, pasētartē, pasēgoustē. Kol buobotē dar bova napasēlēguojosi, vēsumet jota šalēp gīva dūšē, naabėjinga, sopratnē, muokontē rastē ēšeiti vēsor ēr vēsumet. Ar šēndēina Liodvėka galietom pasakītē, kad anuos sogīvena poikē? Nē, tuo napasakīsi. Jug tonkē lioub bartēis dēl kuokium noors nieku, lioub sopikintē vēina kēta lig doru tronkīma. Bet, pabovosēs valonda kuožna sava kertie, pašniaukosēs tabuoka, viel ēiškuojē vēina kētuos, kad pasēsnekietom. Aple kon? Vo aple gīvus niekus, aple savi ēr vēsa sviēta, kas tik šaun i galva ar atplauk ont lēižovē...

– Kuoki rimta ēr induomi būtom šin vakara mūsa ruoda, je buobotē tabgiventom, – pamēslējē Liodvėka atsēdoksiedama. Senuojē ana tēkrā ka apšvēistom pruota, ēšnarštītom puo siūlieli vēsus guoduotēna puona Tarvida ožmēslus, patartom sava „varguolē anūkelē“ kāp apsētāisitē, kāp laikītēis, aple kon šnekietēis so napažins-tamās žmuonēmīs. Dabar patarēmu lauktē nier ēš kuo.

– Ēr kuo aš če soko galva? – sobarē pati savi. – Ēšmēiguojos tas rēkals atruodīs nieka vertis.

Dvē lig sobatuos lēkosēs dēinas Salontum dvars taisies priijimtē sviēti. Akmistrēnē puoni Zuopējē tēikē vaišēs – jug bēnt pēnkis kartus reikies svetius svadintē už stala. Tad kamandavuojē kokuoriu ēr vēralēnēs muotrēškas, kad valgē napriūrtkotom, kad vēskas būtom skanē pataisīta, gainiuojē tarnus ēr pakajavas mergas, kad vēsas kertēs blēzgiētom, ūdējē skalbiejē, kad patalinē būtom čista, dailē ēškuočiuta.

Taisies ēr pana Liodvėka. Apcarus ana ēšsērinka nasunkē. Dēdlē

postītēis nabova kuo – jug ne balios. Pri tuo ana žielava už buobotē našiuo, tad nader pašvėtās žmuonēms akis badītē. Tad ēšsērinka tomsē pēlka sējuona, mielēna so drīzelēs palaidēnē, pagražinta joudās nierēnēs so sēdabra siūlo. Magdelē plošiejē pri Liodvėkas šokuosēnas. Sklāstīma padariosi dešēnie posie, ēlgus panelēs plaukus pakielē ont pakaušē ēr tvērtā apsoka aplink garintas vēlnas vuolieli. Kouds išējē tinkams, ni par dēdēlis, ni par mažos. Kairie posie ont kaktuos ēr ausēis nolēda kelēs trumpas garbanas, katruos vuos vuos pridēngē nasveikoujē aki. Apgaubta druobolē, pana Liodvėka siediejē priš zelkuorio. Spuoksuojē i sava atvažda anamē, nikāp naistēngdama prisēsšauktē šipsēnas. Prašēipos lūpas, veids atruodē sovėsam nagivs, šalts ēr napatrauklos. Buobotē anon bova ēšmuokiosi veizont i žmuogo atluoštē galva, kad narēktom platē atmerkētē sveikuosēs akēis. Tousik ēr primerkta nagīvuojū nariezē svētēma žvēlgsnē. Pana gēlē atsēdoksiejē... Ar šēndēina anā rēk die-tēis tuokē, kuoki ēš tēkrūju nier? Ana lioub klausītēis buobotēs, bet tēp ēr naēšmuoka apsēmestē. Nabova tuoki talētinga, kāp omžēnatēlsi puoni Uona, katra, būdama terp žmuonium, nardē ligo kuokē žovēs vondēnie, muokiejē apsēētē so anās ēr linksma valonda, ēr bieduo, kuožnam lioub soēiškuotē maluoni žuodi, kuožna ēšsēšuokosi lioub pastatītē i vēita ba pēktoma. Anā ožteka mėnotas no griaudium verksum pereitē pri jouka, rūstībē pakeistē maluonē ēr ontrēp. Sviēta soejēmūs niekor nalioub lēktē napastebieta, noors ēr senīva omžiaus solaukosi. Kartās Liodvėka tum soģebiejēmu lioub sava buobotē pavīdrietē, nasovuokdama, kad tuoki īr babunēs prīgimtēs, koriuos ana, Liodvėka, napaveldiejē. Pamēslējosi, toriejē pripažintē, kad ana nikumet tuoki nabus... Ožtat tēp elgtēis poikiausē muokiejē bruolielis Levuons, Teoduora, vo rasiet ēr mažuosēs sesēris Uona ēr Kuotrīna, katras Liodvėka retā telioub sosētēktē, tad dar nabova ēštīrosi anum būda.

– Ēr viel ba rēkala soko sava dorna galva, – pīka ont savēs, keldamuos no zelkuoriaus. – Kāp bus, tēp. Je kor nagerā pasēelgsio, bruolielis ožgluostīs.

Tēp apsēsprēndosi, pasērūošē pasētēktē svetius.

Kumet bruolis atsēvedē sviēti, pana Liodvėka siediejē pri longa, tēisē kāp stīga nogaro, soglaustās kelēs, plaštakas nolēdosi i skreitā. Posiau primerkto akē nožvelgē atvikieli. Ons pasērūodē nikou naēšsēskērōus ēš kētū matiū vīru: nē aukšts, nē žems, nē stuors, nē pluons, jau pagīvenēs, bet ne sienis. Galva pri kaktas plēkteliejosi, bet lēkēn plaukā dar napažēlēn. Atsēstuojosi pana Liodvėka ēš-tēisē anam ronka, katron svetīs apgluobē sauso šēlto delno, palēnkē galva ēr priglaudē oustus pri anuos plaštakas. Pana, pajotosi, kuoki dīgi īr ta vīru gruožībē, sojiemē savi i naga, kad tuo napa-ruodītom. Tūpteliejē, šipteliejē, ēštarē „Maluono tamsta matītē“, ēr tou pasēsveikēnēms, diekou tau, Viešpatie, bēngies. Ana apsēžvalgē, rasiet kas so svetio atvīka, bet ne – ons bova vēins. Natroka pasērūodītē klēbuons ēr puonā Dzekonskē – ekuonuoms so patē. Liodvėka apsēdžiaugē, kad kompanējūo bus dar noors vēina muotrēška. Ož stala siediejē terp bruolē ēr svetē, pati nieka našnekēna. Kuo noors paklausta, atsakēniejē trumpā, bet laisvā, nieka nasēbaimindama, sopratosi, kad nier kuo – ana niekam nieka naisēpareiguojos i ēr naskuolinga. Ruoda sokuos aple vēskon narimtā, ana Liodvėkā nabova induomi. Bet stēngies klausītēis, pakrēpdama gal-

va tā i vēina, tā i kēta posē, linkteliedama ar šipteliedama, varīdama šalēn ikīrēs mintis, kad nabluogā būtom nosēžiuovavos...

Po pēitu bruolis pasiulē pasēvākštiutē parkē. Dēina bova rami, noors ēr darganuota. Parka takē svetīs prisegretēna pri Liodvėkas.

– Suprantu ir atjaučiu tamstos liūdesj, godotina panele, palaidojus savo globējā, didžiai gerbiama geradarę poniā Onā...

Liodvėka atsėdoksiejē: dėdlē trūkst. Aš anou mīliejau.

– Užjaučiu tamstā ir norėčiau paguosti, jei įmanyčiau kaip. Poniā Onā mylėjau ir gerbiau taip pat, kaip ir daugelis kitų jā pažinojusių žmonių.

Ēr pradiejē pasakuotē, kāp ons sosėpažēna so buobotē. Pėrma karta anon pamatēs par kašteliuona Gorskē Mėkuola, gerbama panelēs tieva, veselē. Toukart bovēs dar kavalierios. Dėdlē poiki ēr ēškėlni pasėruodiosi anam jaunuojē Vainiūtē Marėjuona, būsėma panelēs muotina. Na mažiau maluoni ēr žavinga bovosi ēr gerbema jaunosės muotinelē puoni Vainienē Uona, tumet dar tuoki jauniva, kad anuos tēi, katrēi napažėnuojē, palaikē ne puona Gorskē oušvienē, vo jaunosės kuzina.

Liodvėka napajota, kāp soklosa. Anā bova induomo ēšgėrstē aple sava tievum veselē ēš pašalēnē žmuogaus. Žėnuomās, ana daug kon bova gėrdiejosi ēš buobotēs, bet kēta žmuogaus noomuonē galiejē būtē teisingesnē. Tad isėdronsėnosi pati klausėniejē pėrma karta sotėkta žmuogaus tā šiuo, tā tuo aple tievum jaunistē ēr givėnėma Vėikšniūsē, aple puona Kajetuona bendravėma so anuos šėimo. Grīžos i paluocio, anā pasėruodē, kad ta dėina bova natošti, nanobuodi ēr ne tuoki jau sunki, kāp ana galvuojē. Puo posiaudėinē gierē arbeta so puoniuos Zuopėjės piragās. Vīrā geidē rūkītē ēr sosėspėitē salie. Tėn bova kartum stals, tad ožsėmanē paluoštē. Liodvėka, atsėprašiosi puoniuos Dzekonskienēs, noėjē i sava gala.

Rituojaus dėina vėsē novaziava i Salontum bažninčē. Puo pėitu svetīs ēšvaziava, pakvėitēs Liodvėka ēr Levuona apsėlonkītē sava dvarelie Laumiūsē.

Lapkrėstē dėinuos pavakarie Liodvėka ēr Levuons Gorskē juojē par bėrstvīna lig Salonta pakrontēs. Medē, katrēi mėrgiejē vėsuoms spalvuoms, švitiejē ēš tuola. Pavītos žuolie bova priplakta pri žėmės nasenē praejosiu lītum. Bet šėndėina pasėtaikē graži pagada – ni darganas, ni viejē. Kumet ne kumet ēr saulelē pruo debesis lioub spīgtelietē, tad raitelėms nieks nadrumstē gera ūpa. Anoudo juojē tā greto, tā vėins paskou kēta, retkartēs parsėmesdamē kuokio žuodio.

– Kap tau patėka mūsa svetīs? – paklausē Levuons sesėrėis.

– Nabluogā, – atsėlėipē Liodvėka. – Ba rėkala aš tēp jaudėnaus priš sosėtėkėma.

– Matā, sesē, kāp grėtā gali atprastē no žmuonium. Kuol sėrga babusia, niekor ēš dvara nabovā ēštrūkosi. Puo laiduotoviu tēp pat. Pati sava kailio patirē, ka žmuogos, vėins būdams, ēr solaukietē gali.

– Ak, bepėgo vīrams. Anėi gal vazioutē kumet ožsėmanėn ēr kor nooriedamē.

– No jau na! Na kor nooriedamē, vo kor rėk. Ož virus nieks napa-sėrūpėn nē ūkē rėkalās, nē rokundās so valdėninkās, nē kuožnuos dėinuos darbās – no kad ēr pėrkėnēs. Ar to, sesē, noorietumi tou užsėjimtē?

Liodvėka palingava galvo:

– Je ēr norietiuo, nasugebietiuo. Monēs tuo nieks namuokē.

– Vo ar noorietomi torietē sava nomus, katrās basėrūpindama ēšmuoktomi?

Panelē soklosa. Kor bruolis lenk?

– Ar tik nažadi mon kuoki palivarka paduovėnuotē?

Levuons nosėjoukē.

– Na, ne i ton posē soki! Kam aš torio tau nomum ēiškuotē? Atsėrastom, kas noorietom tau sava pateis nomus pasiūluotē. Žėnuomās, jego pati sutėktomi.

– Tuokėi nomā mon būtom svetėmē. Bet pasakik mon tėsē, bruolieli, ar ne dėl tuo pas mumis bova atvaziavēs puons Kajetuons?

– No, nasprėk tēp staigē. Aple ton nikuokiuos kalbuos nabova. Bet paspieliuotē galem.

– Nanuorio spėliuotē! – pikteliejē sesou ēr, pavariosi sava Bierē, norėsnuojē opēs pakrontē.

Tėn, kor Salonts darē vingi, kronts vės aukštiejē, vėrsdams statio skardio. Ožjuojosi ant aukštiausės vėitas, Liodvėka sostabdē komelē ēr isiveiziejē žėmīn i pėlkus opēs vondėnis. Puo lītaus Salonts bova pakėlēs, vondou mažne apsiemēs vėsus akmėnis, riuogson-tius vaguos vėdorie. Sruovie, lėnkdamā rėidolius ar versdamuos par anus, potuojē, šnariejē. Kėtame krontē augontiū jaunum apošiu lapā bova paraudėn, pamėškies alksnīnā – pėlkē, vo beržā – auk-sėnē. Tik už puomėškē stūksous eglīns nabūva pakeitēs sava toms-žalēs spalvuos. Tei garsā ēr vaizdā Liodvėka ramėna, goudē. Pakuol naatėjē žėima, reikietom tonkiau čē atjuotē. Prisėartėnēs bruolis sos-tuojē šalėp. Nažadie jē kalbintē sesėrėis, kol ana pati napradie šne-kietē.

– Graži vėita, – tīkē pratarē mergatē. – Galietoviau tonkiau pajuo-dėnietē.

– Galietoviau, – pritarē bruolis. – Tik bieda, kad aš mažā tetorio laisvum valondum.

– Vo aš ēr vėina galio, – kresteliejē galvo Liodvėka.

– Žėnomās, gali. Bet mon būtom naramē ont šėrdėis, tavi vėina ēšlėdos. Bieruojē, ruodos, rami, bet kon gali žėnuotē, kāp elgsės, pajotosi, kad šalėp nier virėškas ronkas.

– Ēr viel noori šalėp monēs vīra pristatītē, – nosėjoukē Liodvėka. – Induomo, kuoki? Puona Kajetuona napsisėšauksi, ka aš juodėnietē ožsėmanīso.

– Gal kon noors ēš arklininku paskėrtiuo? – pasiūluojē Levuons, apsedžiaugēs gero Liodvėkas ūpo.

– No jau na! Nanuorio, kad tarns vėlktomēs ēš paskuos. Rėk žmuogaus, so katrou pasėšnekietē galietiuo. Vo žėnā kon, – pridūrē pagalvuojosi, – galietomi paprašītē Juzefa, mūsa bovosē gubernatouriaus. Ons dabar ba darba vākštio, vo ēš dvara anuo ēšsiūtē musiet nažadi?

Levuons nosėjoukē.

– Nažado anuo ēš dvara siūtē. Nagražē būtom, galbūt ēr natei-singā. Bet kvėistē anuo tuokem darbou pats nanorietiuo. Gal geriau pati rask dingsti so anou pasėkalbietē. Pasakik, kad aš tam n-prieštaraujo.

Pana Liodvėka sovėsam pralinks miejē.

– Diekou, bruolieli, už tuoki sprėndėma. Kap gerā, kad vedo šėn-dėina juodėniejau! Ēr, pavariosi Bieroujē, palėda anon zuovado.

(Nukelta i 34 p.)

Salontū Švč. Mergelės Marijės Jiemėma i dongu bažninčės pastata fragmentis. Ramuonātės Danutės portėgrapėjė

(Atkeltaiš 33 p.)

– Liudvisė, nablūdīk! – šūkteliejė bruolis, gindamuos anon.

I sava pakajo pana Liodvėka ižėngė iraudosi no ejėma ėr viejė. Šin vakara kombarīs nabatruodė liūdnos ėr tošts. Žema rodėns saulė, spindonti pro vakarėni longa, švėisio stolpo golė ont grindum ėr stalėlė, sėikė sekretera ėr zelkuorio. Atsėspindiejosi anamė, apšvėitė kou ne vėsas bota kertės. Pana priėjė pri zelkuoriaus, ėr, žvelgdama i sava atvaizda, atrėša guobtova kaspėnus. Ar ne stebūklos – i anon veiziejė linksma ėr gīvastinga mergė rauduonuoms lūpuoms; sveikuojė akės blėzgiejė, ontruojė, kãp vėsumet, bova primerkta. Ka Liodvėka šīpteliejė, sveikuojė akės tēp pat sosiauriejė. „Aha, – pamėslėjė, – rėk švīpsuotė, tumėt mona bieda ne tēp grėtã bus matuoma.“ Ėr balso nosėjoukė pati ėš savės. „Eso kuoki eso. Dar tvėrta, dar ne lėguonė. Dar gallo ėtė kor ožsėmaniosi, ožsėjimtė tou, kas mon tink, šnekietīs so žmuonėmis. Tik narėk anum bėjuotė ėr mėslitė, kad eso baisi. Je kam būsio rėkalinga, prijims ėr tuokė. Tik rėktom ėšmuoktė parprastė, kam eso tėkrã rėkalinga.“ Ka vakarė so žvakė atėjė Magdelė pakuotė panelė luovas, Liodvėka anon pašnekėna:

– Rasiet teka matitė dvarė puona Kučinski Jūzopa?

– Kartã matau ėš tuola.

– Rītu soėiškuok anon ėr pasakīk, kad noorietiu pasėšnekietė.

Tegol puo Mėšium pavãkštīuo parkė pri altankas. Aš tēn atėsio.

Magdelė tūpteliejė ė prižadiejė ėšpėlditė panelės pageidavėma.

Puons Jūzops geruokã nosėdivėjė, kumet rītmėtie anon, beėnonti i alodė, prisėgėnė panuos Liodvėkas pakajava ėr papasakuojė aple panelės noora sosėtėktė. Kuo jau kuo, bet kad pasėruodīs rėkalings panã Liodvėkã, nalaukė. Ons lūkoriava kuokiuos noors žėniuos ėš puona Levuona, bet tas tiliejė, noors no atsėskaītīma prãjė ar ne trīs nadielės. Tad dabar stuoviejė ont kelãlė i karčema mėslīdams, ar tēn ėtė, ar grīztė atgal. Nūtarė nėtė ėr pasoka atgal i sava bota. Je rėks sosėtėktė so panelė, tor apsėgerbtė: barzda apsėkarpitė, nagus ėšsėkrapštėtė, naujuoms pošniem apsīautė. Dėdliausis vargs bova so barzdo. Pakuol toriejė Juokūba, tas baregint anon lioub aptvarkītė. Dabar rėk kãp noors patem manītėis. Pradiejė ėiškuotė žėrkliu, bet sava botė anum narada. „Negi tas laiduoks Juokūbs būtom pasėjīmės?“ – pikteliejė. Bet paskiau atsėmėnė, kad tarns žėrkles lioub ėš kažkor atsėneštė.

– Kad to prapoltomī! – bombiejė puons Jūzops, pėrštãs kedendams sava virėška gruožībė. – Rėks ėtė pas Šmoilī ėr paprašītė, kad apkėrptom.

Judeluovičė Šmoilīs bova vėins ėš kelium dešīmtium salontėškiu žīdieliu. Ons toriejė maža krautovelė, kor galiejė nosėpėrktė audėnė atraizum, siūlu, adėtu ėr kėtuokium smolkium dalīku, vo tēp pat vaistum no vėsum lėgum, kuokiuom tik sėrga Salontum žmuonis. Nateka gėrdietė, kad no Šmoilė vaistum kas noors būtom nomėrės, matīt, žīdielis toriejė lėngva ronka. Ėr šėp jau žmuonims ons patėka – dėl tuo, kad nikumet naatsėsakė doutė ont bargã, lioub patartė, kamė kon perktė, lioub ė žaizda aptvertė, praraktė skaudoli, apkėrptė ar apskostė.

Solaukės puona Jūzopa, Šmoilīs apsėdžiaugė:

– Ui, didi mon garbė ėr švėisi dėina, kad pas moni atėjė tuoks guoduotėns žmogus. Kuo ponãlis pageidautom?

– Nuorietiuo, kad barzda aptvarkītomi.

Šmoilīs mėklė pasvadėna puona Jūzopa i kriesla pri gelsvum lėntum šiepalė, ont katruo bova padieta blėzgoti žalvarėnė taca (padėklas). Gaspaduorios atrimė taca i sėina, apsīautė sava klījėnta petius druobolė ėr atsėnešė žėrkles.

– Ui, ponãli, kãp prisakīsi? Ar patrumpintė, ar palīgintė, vo rasiet nosmailintė?

Jūzops spuoksuojė i blonki sava atvaizda ėr svarstė: „Rasiet paprašītė, kad plėkã noskostom?“ Matã, pats sau pasėruodė baisė apžielės.

– Pėrmiausė apkėrpk plaukus, vo aš pamėslisio.

Pakuol Šmoilīs kėrpa anuo žėlus gaurus no spronda, siediejė abėjuodams: rasi plėkã ton barzda noskotos? Tik arnabus šalta žėimuos laikė? Ontra vertos, kėik žīdielis ožsėprašīs? Švaistītėis pīningãs dabar nier kuo. Sava ožgīventa skarba jodintė nanuoriejė. Jug šėndėina ėš pašalīs i anuo ronkas ni vėins grašīs nabatrėitīs. Tad prisakė Šmoiliu barzda patrumpintė ėr aplīgintė, naderiedamuos ožmuokiejė posė prūsėška grašė ėr žėngė pruo doris, bėjuodams pavieloutė i sotarta vėita.

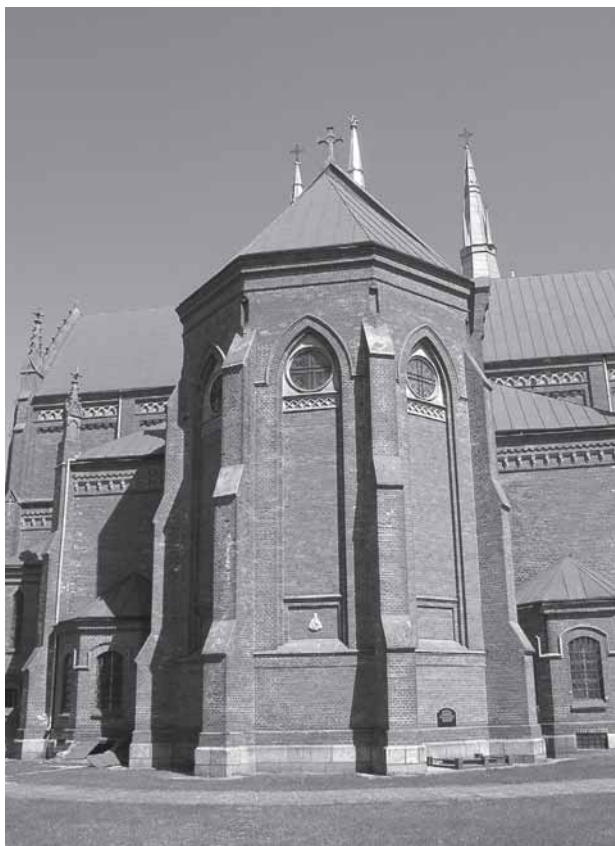
Suodna takã bova toštė. Puons Jūzops žvalgies, ar pasėkeitė ėe kas noors puo anuo ėšejėma, bet nieka daug napastebiejė. Matīt, dar naspiejė ėr ba pavasarė nieka nakeis. Altanka, apraizgīta vėjuoklė šakuoms, bova šiuoks tuoks ožviejis, tad virs ilinda i vėdo ėr atsėsieda ont driegna soulalė.

Senuokã ūkvaizdis betoriejė rėkalum so Salontum žīdãs, noors anėi jau ėlgus metus bova naatskėrama miestalė gīvėnėma dalės.

Kumet ons atvažiava i Salontum dvara, rada tik kelēs židieliu šeimas. Anuos laikies vēnuo krūvuo, prekiava šiou tou sava mēnkūsē kruomeliūsē. Salontēškē skersuoms vēzīejē i atējūnus, bet puo bēški priprāta. Kumet žemaitiu krašta valdiuos virā iteisēna Salontūs torgu, židā pēltē pasēpilē. Ēr jau ne mēnkē kruomelninkā, vo baguotē kopčē, godrē ēr rašingē. Staties naujēs truobas, magazinus prekiems. Ēšsērēndavuojē žemēs šoulēs (sinagogos) ēr muokiklas statībā. Atsērada Salontūsē bēnt kelēs aludēs, arbetēnēs ēr vaistēnēs. Torgaus dēinuoms, katruos lioub vīktē do kartus par nadielē, Salontā košieje no žmuonium gausībēs. Vēsēms bova gerā. Torintēms kon pardoutē nabreikiejē ēiškuotē torgadēiniu tolēmuos vētuos. Tēms, katrēi nooriejē kuo noors nosēpērkētē, nabreikiejē bastītēis i Korša miestus ar Klai pieda dēl kuožna gelžgalē. Vēskuo galiejē rastē če pat. Dēdēliausē pelna dalēs mosiet lioub patektē i židu kopčiu ronkas. Bet ēr dvara čīnšēninkams lengviau lioub atrēitietē vēins kēts grašis. Puons Jūzops, siediedams ont driegna soulalē, dūmuojē, kad prekība no omžiu bova ēr bus gers žmuonium ēšmēslos.

Bet so Salontūsē gīvenotēs židelēs bova sorēštē ēr nalēngvē prisēmēnēmā. Ruoduos, septīnēsdešimt aštontās metās, patemē žēimuos vēdorie, vēina speigouta nakti miestalie kēla gvalts: „Degam! Degam!“ Gerā, ka dvara panaktēnis bova jauns sprētnos vaikis. Pamatēs ugni, vēsus pakielē ont kuoju. Atliekēs i oficina, pažadēna ēr anon, dvara ūkvaizdi. Atsēmēnē, kap, nobiegēs i gaisra vēita, Jūzops so pēktomo rēkiava besēblaškontius vīrus ēr muotrēškas, katrēi poldēnīejē kuožnos puo sava truobas ēr tvartus, varīdamē laukon gīvuolius, tēmpdamē mēigtontius vākus ēr rēkalingiausius dāktus. „Sostuokēt, dornē, nalakstīkēt kāp ba galvum, marš ognēs gesintē! Tamstuoms belakstont, vēsa ūlīčē sopleškies! Ēiškuokēt viedru, luopētū, kuobēnium. Kas so viedrās, rēkioukētēis pri šolēnium ēr eketium! Kas so luopētūoms, kaskēt snēiga, meskēt i ugni ar ont stuogum. Degontius budinkus arīkēt kuobēnēs – anum jau nabēšgelbiesēt!“ Ēr pats, pačīpēs kuobēni, pripoulēs pri pleškontius Rusteikē truobuos, pradiejē tomptītē ont snēiga degontius roustus.

Tik rītou praušos ognēs bova iveikta. Gvalts ēr lakstīms aptīka. Jūzops pasējota bastuovis ont sūdiem padēngta ēštēžosē snēiga terp dar smēlkontiū nodedoliū, apdegosiu baldū ēr drapanu. Šērdēs bova ligo apdergta. Ronkas, ont katrū bova apsvēlosēs pērštēnēs, tebspaudē kuobēnē kuota. Staigē pajota, kuokēs pavargosēs īr ronkas, kuokēs apsvēlosēs kuojēs. Baimē nikstont, proutou rimsont, pats sau ruodies ligo ēšgrēižts skorlis – tēik svēkatas ēr jieguos atiemē ta naktēs. Dabar žvalgies, kuokē ēškada ognēs padarē. Sopleškīejē lig pamatum Rusteikē Juona truoba. Iš žida Šanderē Kērša budinka lēka tik apsvēlosēs sēinas. Sodegē kopčiaus Levēna Abravuoma magazins ēr anuo sūnaus gīvenēms. Atsēmēnē, kad tumet, vēskou ivertēnēs, so palengviejēmo atsēdoksiejē; noostuolē galiejē būtē daug baisēs. Gerā, kad viejē nabova. Gerā, kad anam pavika žmuonis sotelktē, kad dērba vēsē, kas gīvs – virā, muotrēškas, paaugēn vaikiokā. Žemaitē ēr židelē stuoviejē vēins šalēp kēta, vēins kēta naniekīndamē, vēins kētam padiedamē. Matā, nalaimē bova bēndra... Dabar jau vēsē ēšsēvākštīuojē puo sava kertēs, svarstīdamē, kor gaisros prasēdiejē. Tuolēj ēiškuotē nareikiejē – prasēdiejē Rusteikē truobuo. Matīt, rodēni kamēna nabova ēškrietēs, ožsēdegē sūdis, vo no anum natroka ožsēlēipsnuotē šiaudēnis truobuos stuogs. „Vo slunkius! – pīka puons Jūzops. – Pats kalts, tegol dabar ēiška kerties pas gēmēnēs ar sosiedus. No, primesio keliuolēka tim-

Salontū Švč. Mergelēs Marijēs Jiemēma i dongu bažnīcēs pastata fragmentis. Ramuonātēs Danutēs portēgrāpējē

pu. Židieliu kelms naims. Tēi vēsumet vēins kēto bieduo pasērūpēn.“

Tēp dūmuojē Jūzops, pakuol tum prisēmēnēmu nanutraukē pana Liodvēka, ēšdigosī priš anon staigē, vēsā ēš kētuos posēs, nago bova laukama. Ožvaizds sunkē pakēla no soulalē ēr nosējiemē keporē.

– Sveikī, panie Juzef, maluono tamsta matītē, – pasēsveikēna Liodvēka, tēisdama vīrou pērštēnieta ronka, katron tas pavuožnē pabočiava.

– Būkēt pasveikinta, tamstas maluonībē panelē kašteliuonātē. Džiaugous galiedams patarnautē.

Jūzops nosēdīvējē, kad panelē linksmā nosējoukē.

– Rasiēt ožteks vedom tuokēs aukštās žuodēs šnekietēis, vēsuokius tētulus vardintē. Vadink moni panelē, ēr tuo ožteks.

– Kāp švēisīuojē panelē pasakīs, – ištārē bovēs ūkvaizdis.

– Vo, ēr sosētariem. Dabar aple rēkalus. Pasēkvēitīau tamsta nooriedama paklaustē, ar nasotēktomi retkartēs palaikītē monēi kompanējēs, ka juodēniejo. Gal nasi ožmēršēs, kad tas ožsējiemēs mon patēka no pat vaikistēs. Bet bruolielis ne vēsumet tor laika juotē so monēm, vo vēnuos ēšleistē nanuor. Naēšmanau, kuo ons bējē. Aš ēr vēina gāletīuo juodēnietē, bēt nanuoro ožrūstintē bruolē. Tad už palīduova notariāu pasērīnkētē tamsta, ēr bruolis tam napriēsēnas. Ar sotēktomi tamsta būtē mona palīduovo?

– Žēnuomās, sotēksio. Džiaugous, galiedams pradžiogintē maluoningoujē panelē.

(Nukelta i 36 p.)

(Atkelta iš 35 p.)

– Je puo pėitu bus graži, būk tamsta pasėrėngės tam žigiou. Atsiūsio Magdelė, kad pasakītom, kumet ateitė pri arklīum.

Ēr, pamuojavosi ronko, pasoka link paluociaus.

Puons Jūzops stuoviejė dīvidamuos ėr džiaugdamuos. Anuo naožmērša! Stebėna tik tas, kad ons pasėruodė rėkalings ne dvara puonou Levuonou, vo panelė, so katrou sava darba metās beveik nieka bėndra natoriejė. No, lioub novežtė i Korša miestus, Platelius, Kalvarjė ėr kėtas vėitas, katruos bova natuolėj Salontum, bet tēn lioub važioutė vėsos polks kašteliuonātiu so tarnās, vo kartās ėr so Geradarė. Je reikiejė kou noors aptartė, tonkė prisakīmus lioub doutė vaikiokā arba panelė Teoduora, pakuol bova Salontūsė. Liodvėka tarp žmuonium bova tiki, šalėnuos napažīstamu, ožvės puo sava nalaimės, dēl tuo daug kam ruodies pasėpūtosi ėr namaluoni. „Maftī, Geradarės smertis anon pakeitė“, – pamėslėjė Jūzops. Vėsė ėš dvara ėšlakstė, pajotėn napagīduoma buobotės lėga. Tik Liodvėka pasėlėka so Geradarė ėr bova šalėp anuos lig paskotėnės gīvenėma valonduos. Vo dabar lėka vėina. Levuons – dvara gaspaduorios. Kas ėš tuo, kad bruolis? Pats natroks patė i Salontus parsėvestė. Lig šiul nateka gėrdietė, kad so sesėrė nasotartom, bet ar Liodvėka sotars so bruolienė? „No ėr kuo aš rūpėnous, – pertarė pats savi, – jug dar nieka nier. Kuo ėe rėk sėrgtė puonu lėguoms mon, svetėmam žmuogou?“ Tėp dūmuojė Jūzops, piedīndams ont pėitu. Bova ožmēršės, kad posrītės dar navalgė.

Po pėitu Juokūbs stuoviejė pri ūkėnė kėima vartu so panuos Liodvėkas Bieroujė ėr Šėrvio, katrou gubernatuorītės metās lioub juodėnietė Kučinskis Jūzops. Arklīs, pamatės bovosi gaspaduorio, pasėsvėikėna tikio žvėngėmo, no katruo Jūzopou apšėla šėrdės – gīvuolis anuo naožmērša. Senuokā besiedės i balna, soabejuojė, ar pavīks paduorė ožsuoktė ont arklė. Baisė nanuoriejė apsėjouktė priš Juokūba, sava bovosi tarņa. Bet tas ligo niekor nieka prilaiķė šuokontė i balna puona pīeda, ėr Jūzops laimingā atsėdūrė ont žėrga. Atskobiejosi pana Liodvėka strikteliejė ont sava komelės, ėr abodo par lonka pasėlėda i mėška posė. Panelė prilaiķė Bieroujė, kad ūkvaizdis susėgretintom so anou, matā, nooriejė šnekietėis. Klausėniejė, kāp ons dabar gīven, ar naskundas svėkato, kou ožsėjem, laika toriedams, ar nier smūtnė būtė anam vėinam. Puons Jūzops atsakėniejė mandagė, pagarbė, bet trumpā.

– Nasėstebiek tamsta, kad aš tėik klausėniejo. Mažne vėsa laika būno vėina. Pats žėnā, kad draugės tamė dvarė natoro, tad puo bobotės laiduotioviu nabier so kou ėšsėšnekietė, – miegėna atrėštė sava bendrakeleivė lėižovi pana Liodvėka. – Vo tamsta, tėik metu dėrbės šiio vėituo, tėik ėlgā tarnavės mona brongė buobotė, galietomi aple anuos gīvenėma daug kon papasakuotė.

Papasakuotė jaunājė panelė aple Geradarės gīvenėma, kon ons žėnuojė ėr kon pats galvuojė, puons Jūzops nikāp nasėriža. Tad nieka geresnė nasomėslėje, kāp apsakītė sava graži sapna ton vakara, ka grīža ėš dvara puo atsėskaitīma naujėjem puonou.

Liodvėka pradžioga – kuoks gražos sapnos ėr kuoki maluoni tamė sapnė anuos brongiuojė buobotė.

– Kap gailo, kad aš dar ni vėina karta puo pakasīnu anuos nasapnavau, – pasėgoudė pana Jūzapou.

– Nasielvartau, švėisiuojė panelė, sosapnoosi ėr tamsta. Anuos maluonībė Geradarė pasėruodīs, ka tamstā gīvenėmė reikies pagalbas ar patarėma.

– Ak, puons Jūzapā, patarėma mon rėk kuožna dėina. Kuoks tošts atruoda dabar mona gīvenėms! Reikietom ožsėjimtė kou noors rimtesnio, bet narondo kou. Lėka tik takielis i bažninčė ėr siediejėms sava kertie, ligo kuokeme kliuoštuoriou (vienuolyne).

– Ar tik panelė namėslīji vienuolė pataptė?

– Na, na, tuo tėkrā namėslėjo. Ėš monės prasta vienuolė teėšėtom. Nuorio terp žmuonium giventė. Nuorietiuo torietė kuokė noors vėita, kor galietiuo tvarkītėis kāp ožsėmaniosi, naklausėniedama kėtum valės.

Jūzops šipteliejė:

– Je, je, maža būdama panelė tėkra valiūkė mon atruodė. Bet augdamė žmuonis keitas, tad ėr panelė tēp pat atsėtėka.

Abodo nakorem laikou pritėla, tėkriusė mėslīdamė ton pati: valiūkavėma prisluopėna nalaimė. Liodvėka ėlgā toriejė klausītė daktarum, puo tuo buobotės, katra pratėna melstė stebūkla ar svėkatas, vežiuojė mergelė puo atlaidus ėr švėntas vėitas, muokė šelptė pavargielius, gailietėis obagū. Jūzopou ruodies, kad panelė klausė Geradarės, bet kėik i tuoki gīvenėma ana lioub šėrdėis idietė, tuo ons nažėnuojė. Rasiat tik ėšmuoka apsėmestė. Tėkriusė ana jau ties noskriausta, kumet, puo tieva, anuo maluonībės kašteliuona Gorskė Mėkuola, mėrtėis, mažuosės seseris bova išvėzta i Vėlnio muokītėis, tēn galiejė bendrautė so sau līgiuoms paneliems, lonkītė gėmėnės ėr pažīstamus, linksmintėis baliūsė ar soeiguosė līgė dalė so vėsās. Panā Liodvėkā tuo nieks napasīluuojė. Ana bova pažėnklianta nalaimės, ėr artėmėjė nanuoriejė tuo garsintė už dvara sėinu. Tėp panelė parsėrėta par tris dešimtis metu, ėr kuokium noors pasėkeitėmu sava gīvenėmė vargo ar bagaliejė tėkietėis. Ar ne pėrma karta Kučinskiou Jūzopou soskauda šėrdės dēl tuokė mergelės lėkėma. Tad sogalvuojė primintė anā kon noors linksma ėš jaunum dėinum.

– Rasiat maluoniuojė panelė naožmēršā, kāp so sesutiems ėr bruolės lioub važioutė i Korša miestus apsėpėrktė ar pasėžmuonietė? Gal atsėmėn, kāp Papės ežerė žvejuojė?

– Atsėmėno, atsėmėno, – gīvā atsėlėipė Liodvėka. – Mon pavīka sogautė namėnka žuvi. Mėslėjo, kad tou karta mon vėsė pavīdiejė. Bet gal mon tik tēp ruodies, rasiat tēp nabova. Dar atsėmėno, kāp Margėninkūsė sotėkuom italu mozėkontus, anėi mums pagrėizė kažkuoki šuoki, dēl tuo puonou Jūzapou teka pakrapštītė piningėnė.

Ūkvaizdis nosėjoukė:

– Piningėnė mon vėsumet teka krapštītė, je tik so puonātės kor noors ėšsėkeldavuom. Bet kon padarīsi. Tuoki bova tvarka ėr anuos maluonībės Geradarės, tamstas babunelės, pariedīms.

Anoudo sostuojė ont tuo patėis opės skardė, kor vakar Liodvėka šnekiejuos so bruolio.

– Salontum apīlinkies gali atrastė ne vėina poikė vėita, – ligo pati sau pratarė Liodvėka.

– Teisībė sakā tamsta, ne vėina vės kėtėp poiki vėitelė ir Salontum dvara valduos. Jug panelė ir aplonkiosi vėsus anum dvarelius. Katras daugiausė patėka?

– Rėk pagalvuotė, – atėtārė Liodvėka. – Senė bebouvau Margėninkūs, Muosiedie, Koksėnie. Kuo gera, vėsks tēn bus pasėkeitėn.

– Rėktom panelė i svetius novāžioutė, sosiedus, gėmėnės aplonkītė.

– Esau so bruolio ožkvėistė pas puona Tarvīda Kajetuona i Lau-mium dvara. Tėkriusė novāžiousem. Vo gal tamsta pažīnsti puona Kajetuona?

– Žėnau, kad ĩr tuoks puons, bet kuokiū noors rėkalū torietė so anou nateka.

Pana Liodvėka nooriejė kou noors daugiau sožėnuotė aple naujoui pažĩnstama, bet tėrautėis nasėriža. Kap tėn bebūtom, puons Jūzops nabova tas žmuogos, katram ana galiptom išsėpasakuotė sava speliuonėis ĩr abejionėis. Ana tikė atsėdoksiejė. Kap ĩe atsėtėka, kad par trisdešĩmti metu tėik maža teatsėrada žmuonium, kam ana galiptom atsėvertė? Būdama posmergelė, vėskon lioub ĩšplepietė tarnaitė Gertrūdā, katra patarnava anėdvĩem so Teoduro. Bet ka Liodvėka solaukė panuos metu, Gertrūda ĩš dvara ĩšėjė. Liodvėka ni dabar nagal ietom pasakĩtė, ar anon atlėda buobotė, ar mergė ĩšėjė sava nooro. Teisĩbė, bova dar vėina muotrėška – daktarka ĩš Klaipiedas. Ta dvarė pagĩvena puora nadieliu ton vasara, ka Liodvėkas akis bova sožeista. ĩr dabar ana atsėmėn, kad so daktarė šnekietėis bova maluonė. Bet, sotėkosi anou dabar, kuo gera, nabipažĩntom. Nabatsėmėnė ni varda, ni pavardies. Rėktom paklaustė puona Jūzopa.

– Puons Juzopā, ar tamsta atsėmėni daktarka ĩš Klaipiedas, katra gĩvena mūsa dvarė ton vasara, ka aš aki bovau sosėžeidosi?

– Vo kāp kėtėp! – atsėlėipė Jūzops. – Parsėvežĩem anon ĩš Gargždum – tėn panelė so anuos maluonĩbė Geradarė a tik ne puora miesiu stalavuojiem pas puonus Vagnerius. Tėp palėipė daktars Hagans. Sakė, ka rėk šalėp tamstas ĩšmanontė žmuogaus, kumet bus noimts tvarstis no akėis. Reikiejė panelė pripratĩntė pri tum skaudium pasėkeitėmu ĩr pamuokitė puoni Geradarė tinkamā apsėėtė so Tamsta. Vo kon patĩ panelė atsėmėn ĩš tuo laika?

– Na kažėn kou, bet šĩn ton atsėmėno. Mon ta daktarė bova dėdlė maluoni. Vākštĩuotė ĩr šnekietėis so anou nikumet nalioub pakĩrietė, tėik ana žėnuoje vėsuokium induomium ĩr nagėrdietu dalĩku. Kuožna žuolelė galiejė ivardĩtė, aple kuožna vabala ĩlgā pasakuotė. ĩr knĩngu bova atsėvežosi, ĩš katrum balso lioub skaitĩtė. ĩr žmuonium vėsuokium žėnuojė, vės lioub pasakuotė aple anus, daugiausė aple sergontius, kėntontius, bet muokontius džiaugtėis. Aiško, aš ne vėskon beatsėmėno ĩš tum pamuokum. Ni tuos daktarės varda nabatmeno.

– Torietom tamstā majėdnė (keista) atruodĩtė, bet aš anuos varda naožmėršau, rasi dėl tuo, kad ons mon patėka. Ta puoni bova Estera, daktara Hagana gėmėnaitė, žanuota so rusu dvarpuonio Skukuovo, so katrou sosėtėka besėmuokĩdama Prūsėjuo. Ana patėka ne tik panelė, bet ĩr vėsėms kėtėms. Nikėik namondri, paprasta, lioub pašnekĩntė kuožna sotėkta žmuogo, naveiziedama, kas ons bebūtom. Nieks nadĩvėjė ĩr naapsnekiejė anuos, noors bova žĩdelkelė. Tuo panelė, rasiėt, lig šiul nažėnuojė.

Ton Liodvėka žėnuojė – bova gėrdiejosi ĩš buobotės. Tumet ta žėnė mergātės ni kėik nanustėbėna. Keists pasėruodė tik vards – nė lėnkėšks, nė krėkšĩciuonėšks. Buobotė aiškėna, kad žĩdėšks, ĩr pasakuojė kažkuokė istuorėjė, aprašĩta Bėblėjuo, katron Liodvėka grėtā ožmėrša.

Kuĩnskis Jūzops aple ton daktarė atsėmėnė daugiau. Pėrmiausė, kad sošaukosi ĩ krūva Geradarė, Liodvėkas seseris, bruoli, dvartarnius, papasakuojė, kāp rėktom apsėėtė so sergontė mergelė. Aiškė pasakė, kad panelės akis nabėšgis; nabėnt ivĩktom stebūklos. Pamukė vėsus, kad šnekietom so mergelė tėp, ligo nieka ĩr naatsėtėka, nasėstebietom, naklausėnietom, nagoudžĩuotom ĩr, gĩnk Dievė, napajouktom. Je ana bus liūdna ar pėkta, sveikėisėms rėks būtė

kontrėms ĩr vėskon duovėnuotė, leistė pro ausis.

Daktarė pati norėša no žaizduos tvarsti ĩr leida mergelė pasėveizietė ĩ zelkuorio.

Tuos muotrėškas pabovėms dvarė kažkap gerā vėsus noteikė, kuožnos galiejuos, kad daktarė tor ĩšvažĩoutė. Jūzops atsėmėnė, kad ons daktarė Skukuovā ont keliuonės davė puora dešĩmtium tĩpu ni kėik nagailiedamuos anū, noors ton vasara sunkė galus dorstė – vės lioub ĩšlĩstė kuokės noors nanumatĩtas ĩšlaidas.

Liodvėkā gerā bova ont šėrdėis, klausontėis Jūzopa prisėmėnėmu aple anuos vaikĩstė. „Laimė, kad buobotė pasėtaikė torietė šalėp savės pruotinga ĩr duora žmuogo, katras ne tik rūpėnuos dvara ũkio, bet ĩr anuos vākĩtiu rėkalās ar bieduoms“, – mėslėjė dabar, juodama šalėp bovės ũkvaizdė.

– Panie Juzef, – pratarė šĩrdingā, – turietiuo parsėprašĩtė tamstas, kad lig šiul ni karta naso padiekavuojosĩ už dėdėli diemesi, katrou ton sunkio laiko mon ruodė. Klausidamuos tamstas pasakuojėma, junto, ka darė vėskon ne ĩš somduoma žmuogaus priedermės, vo ĩš duoruos ĩr atjautontiuos šėrdėis. Dėdlė tamstā už ton diekavuojo ĩr džiaugtius, je kumet galiptiuo kou noors gera dėl tamstas padarĩtė.

Panuos Liodvėkas kalba Jūzopa vuos ne lig ašaru sugriaudėna.

– Maloninguojė panelė, tėi padiekuos žuodė mon ĩr dėdliausis atlĩgėnėms. Rūpesnis dėl tamstas nalaimės nabova tuoks sunkos, kāp tamstā gal pasėruodĩtė. Pakuol darbavaus Salontum dvarė, ĩr bovėn daug sunkiesniu dalĩku.

– Induomo būtom sožėnuotė, kuokium? Rasiėt tamstā nabūtom skaudė anus prisėmintė ĩr mon papasakuotė? – paklausė pana Liodvėka.

– Vėins tuoks šėndėin vės ĩš galvuos naėšėn. Prisėmėniau natĩčiuoms Salontum gaisrus. Tėkriausė ĩr panelė anus atsėmėn? Anum bova bėnt trĩs. Paskotėni karta kelės dešĩmtis truobum sopleškiejė, ĩr daugiausė žĩdu nomā. Ka vėsus soskaiitiem, par dvejus metus Salontūsė sodegė ketorėdešĩmt pėnkė givėnėmā – dėdliuojė anū dalės bova žĩdu kopĩtiu truobas ĩr magazinā.

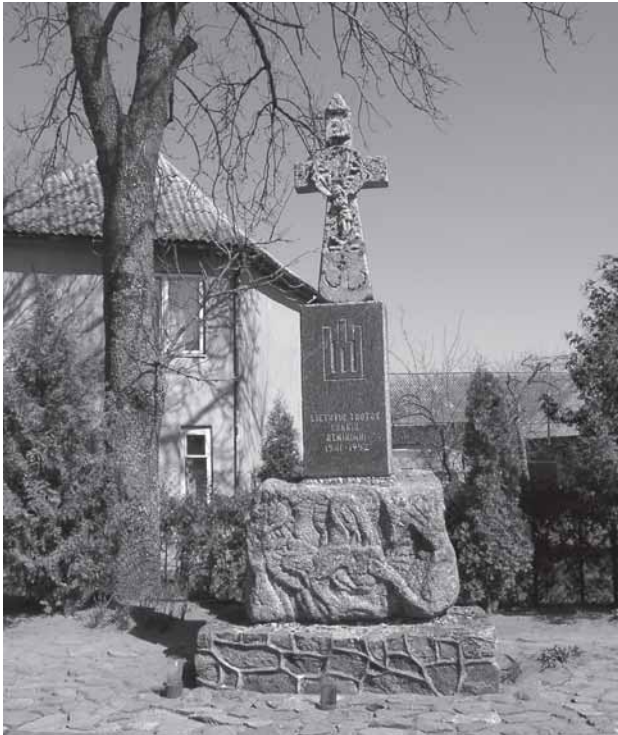
– Tad ar pavĩka ĩšsėaiškĩntė, dėl kuo tėp? – pasėinduomava Liodvėka.

– Napavĩka, noors tuos nalaimės sokielė ont kuoju ĩr valdiuos žmuonis. ĩr ne dīvā. Kor tatā matĩta, kad kuožnās metās miesta ĩštėktom gaisrā? Tad ĩ Salontus ĩš Raseiniu vėins par kėta lakstė tekūnā, vėžā, vaznė. Na tik lakstė, bet ĩr tĩrėniejė, tardė, klausėniejė, kuoki ĩe tvarka tamė dvarė, kad gaisrā tėp tonkė kėlst: ar pėktadarium padegiejū tėik privėsa, ar žmuonis patis ĩr žĩuoplė ĩr apsėleidėn? Tėravuos vėsum, bet pėrmiausė, žėnuomas, monės, dvara gubernatuorĩaus, ĩr tamstas maluonĩbės buobotės – puoniuos Vainienės, dvara savėninkės.

– Namanau, kad bobotė kou noors žėnuojė, – soabejuojė Liodvėka.

– Žėnuomās, kad nažėnuojė. Kou ana, sena, lėguota muotrėška, galiejė sosėgaudĩtė tūsė žĩdu rėkalūsė ĩr miestiuoniuo apsėleidėmūsė? Tėp ĩr paaiškėna valdiuos žmuonėms, siūsđama vėsus pas moni. Daugiausė valdė priskaržėjė (prisiskundė) žĩdā, ožvės baguotesnė. Ontā Šanderis Kėrša torta nateka už dvė tũkstontės do šĩmtus muštėniu taleriu. Matā, sodegė ne tik truobas ĩr magazinā so daugĩbė prekiu, bet ĩr skuolum raštā, katrėi bova givėnamājėmė budĩnkė. Pri tuo dar nokėntiejė ĩr anuo sũnos, katruo truoba sodegė priš

(Nukelta ĩ 38 p.)

Paminklos, skėrts lietuviu tautuos kančiuoms 1941–1952 m., Salontū Švč. Mergelės Marijės Jiemėma i dongu bažničės švėntuoriu. D. Ramuonaitės portėgrapėjė

(Atkelta iš 37 p.)

metus par pėrma gaisra, bet ons jau bova spiejės pasėbodavuoė nauji givėnėma.

– Vo ar anėi namalava? Jug galiejė primėslitė kažėn kuo, noo-riedamė daugiau piningum ėšpeštė.

– Iruodims, kad namalava, bova muitėniu sarašā, katrūsė paruodita, kėik par metus anėi priekiū atsėvėž ėr kėik išvež. Teismūsė tas iruodims bova dėdlė svarbos.

– Tad kāp bėngies ta bīla?

– Teismos nūtarė, kad Salontum savėninkā tor atstatitė sodegosės truobas, kad stuogum nagal dėngtė šiaudās ar skėidruoms (malksnomis), vo tik čerpiems. Prisakė do kartus par metūs kries- tē kamėnus, pasėsomdont kamėnkretius Klaipieduo. Ož pražovosi torta kopčems kažkėik atligėna valdė, bet tum rėkalum aš nažėnau, anus tvarkė tamstas bruolis puons Stanisluovs.

– Tad, kėik sopronto, gaisrum kaltėninkā tēp ėr lėka nanubaustė?

– Tēp ėr lėka, – atsėdoksiejė puons Jūzops. – Žmuonis šnėbž- diejuos, kad kažkas ėš pavīda padegė baguotūju žīdu magazinus. Naktės pasėtaikė sausa ėr viejouta, tad natroka ožsėdegtė vėsa ūlīčė. Vo kas padegė – ar salontėškis, ar kuoks atklīdielis pėktadaris, ar ons bova žīdielis, ar žemaitis – tēp nieks ėr šėndėin dar nažėna.

– Ǝš tėkrūju tamsta daug varga aptoriejė tou laiko, – pagoudė Liodvėka puona Jūzopa. – Vo kāp bova tuoliau?

– Par metus miestali atstatiem. Balondė mienesie dvarė dėrba anuo mīlestā puons Kobelėns, Žemaitiu konėgaikštėjės kamarninkas (matininkas), katron pasėkvėitė puoni Geradarė – tamstas buobotė. Salontum degėmūs ons apmatava sklīpus naujuoms statībuoms.

Meistrus soėiškuojau Kretinguo ėr Klaipieduo. Plītu pėrktė nareikiejė – Salontūsė jau veikė plītėnė. Miediu mėškūs bova i valės, par žėima anus kerta ėr vežė dvara činsėninkā ėr lažėninkā. Kažkon reikiejė pėrktė. Kalkės atsėvežiem ėš Korša degiklas, katron vadėna Pile Muiža. Vinis ėr kėtuokius gelžius, rėkalingus pri statību, perkuom Lėipuojie. Tėi dalīka brongiausė kaštava, dėl tuo, kad, kertont Korša konėgaikštėjės sėina, reikiejė muokietė dėdėli moita. Čerpės stuogams nopėrkuom Gintališkė. Gerā nabatmėno, bet, ruoduos, ar ne šimta timpu už tris tūkstantės štoku, kas tās laikās nabova brongė. Nalėngvė bova metā, bet Salontā atjauniejė, pagražiejė. Baguotėjė židā pasėbodavuoje dėdėlius budinkus, vuos ne paluocius. Vo ėr biedniesniu naujės truobas bova erdvesnės, so dėdesnės longās, so aukštesnės stuogās. Matā, maluoniuoji panelė, kad teisingā saka žmuonis: nier tuo bluoga, kas naėšeitom i gera, – ož- bėngė puons Jūzops. Aple ton, kėik reikiejė idietė jiegu ėr svėkatas, kėik naktum namėiguotė, kėik vėsė bova dėržus sosėveržė, pakuol vėskon padarė, ūkvaizdis panelė naaiškėna.

Liodvėkā tas pasakuojėms sokielė daugībė mintiū, bet anuos nabova skaudės. Ana pati tus metus nabluogā atsėmėnė, noors ni-kuokium napritekliu ar vargum napajota. Klausidamuos puona Jūzopa, galvuojė, kad žmuogos daug givėnėmė gal noveiktė, je tik nier slinks ėr nasied ronku sodiejės. Ǝr senivamė omžiuo, parž-velgės noėtus metus, gal pasakitė, kad ne toštė anus praleida, kad aple anuo prucė liūdėj matuomė dalīkā.

Basėšnekiedamis ni napajota, kāp saulelė ilinda i eglīna. Laiks bova soktė ont nomum. Anoudo juojė mėška kelalio vėins paskou antra. Guojou bova tiko. Arklium žingsnius sluopėna nokrėtėn lapā. Paukštiū nasėgėrdiejė – vėsė gėismininkā senė jau bova išliekėn. Tik retkartės eglinė kalė genīs.

– Sakik, sesė, ar kontėna esi savo bendrakeleivio? – sosėrinkos pri vėčerės, ožklausė Liodvėkas puons Levuons.

– Diekou, bruolieli, eso kontėna. Puons gubernatuorios gana in-duomos pašnekuovs.

– No ėr aple kon jodo šnekiejuotav?

– Aple daug kou. Prisėmėniem omžėnatėlsi buobotė, keliuonės i Lėipuoje, pri Papės ežera, i Margėninkus.

– Ar napasėruodė tau puons Jūzops nalaimings ar liūdnos?

– Napasėruodė. Aple savi ons nadaug tepasakuojė. Nabent ton, kad vėina nakti gražė sapnava buobotė, anuos mīlestā Geradarė.

– No, no, – nosėjoukė Lavuons. – Matit par tėik metu anoudo gerā bova sosėgrajėjosio, kad dabar sapnie sosėtink...

Liodvėka trokteliejė petės ėr pasėgailiejė prasėtarosi. Pana pamėslėjė, kad so Jūzopo ana gal daug šėrdingiau šnekietėis, nago so sava bruolio.

– Mėslėjo, ka leisi mon dar kumet noors so anou pajuodėnietė.

– Juodėniek i svėkata, miela sesė, je tik tau tink...

Grīzosi i sava pakajo, pana atsėsieda buobotės kriesla ėr rīmuojė anamė nadėgdama švėisuos. Prisėmėnosī daktarė Estera, Liodvėka ožsėgalvuojė, so kou dar ana sava givėnėmė ir šėrdingā bėndravosi. Terp sava vėinmietiu tuokium narada. No, gal Teoduora. Bet ta bova sesou, tad nasėskaīta. Pri tuo sesers šėrdi ėr mėslės sovėsam bova pripėdės grapātis Pliuoteris ėš Šateikiu dvara, so katrou Teoduora bova sožadieta. Nažėnė dėl kuo šin vakara ožplūda nalinks- mē prisėmėnėmā. Liodvėka atsėmėnė, kad ėlgā jauties nalaiminga,

kumet i balio Viešniūsė tievs vežies tik Teoduora, prieš ton pastrajīta, ēščiosīta, ēščackīta. Sesou ēš tuo baliaus parvažiava linksma ēr laiminga, kelės dēinas naožsēčiaupė, čiauškiedama aple ton ēšeiga – kāp važiava, kon matė, so kou sosēpažēna, kas kāp bova apsēdārės, kas kon sakė, so kou ana šuoka, kon valgė, kon gierė... Liodvėka toriejė klausītėis, bet anuos šėrdės tēp gielė, tēp gielė... Jug anā patė nateka tuo ni pamatītė, ni patėrtė. Ēr dēl kuo nier teisībės ont svieta? Jug tievs galiejė ēr anou vežtėis! Tik dvėjės metās už sesė tebova jaunesnė, vo augomo so anou vēinuokė. Ont kaktas nier parašīta, kėik metu ana tor, vo šuoktė muok nablougiau už Teoduora. Bet tuoki bova tieva valė, ēr nieka čė napadarīsi. Galiejė tik dūsautė ēr vakarās ašaruotė i puodėška, kad nieks namatītom.

So kėtuoms paneliems, gėmėnaitiu ar sosiedu doktėrėmis Liodvėka artėmiau nasosėdraugava. Je katruos lioub vēišietė Salontūsė, vēsas anā atruodė pasėpūtosės arba žiuoplas. Anon jiemė pėktoms, kad puonātė – jaunėkātė šnekėna, šonkėna, ganė akėmis tas žousis (tēp Liodvėka mėslies vadėna vēišnės). Kumet buobotė puo anuos muotinelės pagraba kėik atsėgava, okatnė važėniejė vēišietė pas aplinkėnius sosiedus ar tuoliau gīvenontius gėmėnės i Vėikšnius, Gintalėškė, Ožvėnti, Bėržovienus, vežiuodamuos vēsa polka kašteliuonātiu. Liodvėka, narasdama bėndruos kalbuos so jaunūmenė, daugiau laikies šalėp babusės ēr augosiu muotrėšku. Dabar, ton prisėmėnont, anā ruodies, kad kažkāp ēš gīvėnėma ēškrėta jaunītė so vēsuoms linksmībėmis – sosėžaviejėmās, svajuoniems, paslaptėmis ēr ateities vēltėmis. Ana bova nalaimės pažėnklinta...

Tėkriausė dēl tuo buobotė tame laikė daugiausė diemesė skirė anā. Jaunesniems sesėrimis tuo nareikiejė – anuos auga svėkas, dailės, govės, ožvės Uona, katra daugiausė ēš vēsū bova nosėdavosi i omžėnatėlsi sava muotinelė. Puo liūdnum laiduotoviu, i katras mažūju navežies, prasėdiejos šėltesniems dėinuoms, buobotė važėniejė puo atlaidus, katrėi vīka tuolėmesnies parapėjuos – Kalvarėjou, Koliūs, Kretinguo – ēr vēsor so savėm jiemė Liodvėka. Ana ožprašėniejė Mėšės už doktėrėis dūšė ēr anūkės svėkata, lioub doutė piningum Liodvėkā, kad ta aukuotom bažninčė – nopėrktom anā kuokė noors duovėna. Atsėmėnė, kāp pėrka mielėna šėlka pierankeliems pri altuoriaus Kalvarėjės bažninčė ēr sėdabrėni vuota – šėrdelė Muosiedė Panelė Švėnciausė. Vo kėik šeštuoku ēr trečiuoku Liodvėka lioub ēšdalītė obagams, kas tēn besoskaitīs. Kartās lioub vežtėis ēr mažuosės, bet so dėdėlio polko prėklė bova keliautė. Tad anuoms so puoni Gracholskienė ēr tarnaitiems toriejė ožtektė Salontum bažninčelės, i katron galiejė nasunkė nokolnuiotė piestės. Prisėmindama tas keliuonės, Liodvėka nabgaliētom pasakītė, ar anuos bova maluonės. Žėnuomās, gerā bova ēštruktė ēš nomum, siedietė so buobotė proncūzėškuo poskarietie, kad ēr geruokā aprintuo, žvalgītėis i pakelės, i žmuonis, klausītėis varguonu ar gėismium, atsėsiedos klaupkuosė, itaisītuos pri pat altuoriaus, kad puona no mužėka atskėrtė galiētom. Bet nomėi ana lioub sogrīžtė pavargosi, ēšalkosi, pasėjotosi kažkuoki svėtėma sesėrimis, katruos leida sava dēinas linksmā ēr narūpeingā, sovėsam kontėnas tuokio gīvėnėmo, kuoki toriejė.

Tēp prabiega dvė liūdnas vasaras. Trečiuojė nosėdavė linksmesnė. Matā, mažė Uonā sojė dvilėka metu, tad buobotė pakielė prašmatni balio. Duovėnum Anskā nopėrka stuora maldakningė „Zlofi Altarž“. Soėiškuojė kapelėjė so skripičė, cimbuolās ēr trūbo, tad, kas muokiejė šuoktė, galiejė vēsėms pasėruodītė. Liodvėka ēr anuos seseris tuo bova pamuokītas: puora metu gīvena Salontūsė gover-

Skulptūra „Rūpintuojielis“ Salontū Švč. Mergelės Marijės Jiemėma i dongu bažninčės šventuoriou. Ramuonātės Danutės portėgrapėjė

nantė panelė Eliza, katra muokė kašteliuonātiūs šuokiu, manieru ēr dailė apsėejėma. Klavesino skombintė Liodvėka duorā naėšmuoka, vo šuoktė anā dėdlė patėka. Liodvėka, tėisi, klėina ēr mėkli, muokītuojės vēsumet pagėrta už žingsniu lėngvoma, ronku lonkstoma, eisėnas grakštoma, tuos pamuokuos lioub jaustėis laiminga. Buobotė so puoni Gracholskienė apsėtarė, kon pavadintė i Uonėnės, kad vēsas panelės šuokems torietom kavalierius. Soskaitios posbruoliūs, vēina pritrūka. Tad notarė pakvēistė Nasrienu žemininka puona Dzekonskė sūno Peliksa. Muotrėškas sotarė, kad nieka dėdlė napapektins, je kas ēr sožėnuos, kad Dzekonskė bajuoristė ne tēp senė pėrcta. Vo puonālis Peliksos īr rimts jaunėkātis, muokuos kažkuokemė Korša miestė ont liekuoriaus, tad tėkriausė gebies žmuoniesė apsėētė. Ba tuo, so Levuono draugaun, tonkė raitė judėnie puo Salontum lonkas ēr guojus. Liodvėka šipteliejė, prisėmėnosi, kad tamė baliou puonātis Dzekonskis nadroušė jauties terp napažinstā-

(Nukelta i 40 p.)

(Atkelta iš 39 p.)

mu žmuonium. Ėr aplink panas soktėis sovėsam nagebiejė. Šuokiū maršalka anon sopuorava so Liodvėko – abodo tuokėi tilė, kažkou sosėrūpėnė, lai šuok...

Vaikis ėštėisė panā ronka sakīdams:

– Duovėnuok, panelė Liodvėka, bet šuokies ėš monės tier prasts.

Liodvėka nožvelgė anon primerkto sava akė – puonātis Peliksos bova ėšrauduonavės, anuo ėštėista ronka bėški vėrpiejė. Mergātė anuo gailo pasėdarė.

– Nabaiminkės, tamsta. Stebiek mona žingsnius ėr darīk tēp pat. Šuoktė aš muoko.

Ožgrėižos mozėkontams, Liodvėka vėsa sava liūdnomā ožmėrša. Kuojės patės kėnuojies. Ana tvėrtā laikė kavalieriaus ronka ėr vediuojė anon par vėsas šuokė figūras. Tad nieks napadivėjė, kad anoudo prastā šuok. Pasėbėngos šuokiou, Dzekonskioks padieka-vuojė sava šuokiejė, pabočiuodams anā i ronka ėr ištardams: „Jei panelė napriėstarautom, aš dar vėinam šuokiou anon pakvėistiuo.“ Liodvėka švipsuodama linkteliejė galvo. Šuoka ton vakara so Pelikso ne vėina karta.

Geruokā ikaitėn, šuokiejė ėš salės sovertė i galerėjė prasėvidintė. Jaunėkātė sosėspėitė i vėina būri, panelės i kėta. Vo Liodvėka nooriejė pabūtė vėina. Ana atsėstuojė atuokiau no vėsum pri galerėjės tvuorelės ėr isėveiziejė i vakarėni dongo. Saulė jau bova nosėleidosi ėr pazarā ožgesėn. Tuolėj tuolėj pamėgluojosėmė dongaus pakraštie nאיškė joudava eglina vėrsūnės. Aukštībiesė spingsuojė vėina kėta žvaigždėlė, vuos iveizama. Mergātė petius bova apsėsiatosti gaza šaliko, bet anuo nareikiejė – meili šėloma plūda ėš padongiu gėlibės ton vakara. Ruoduos, kažkas gaubė anuos petius ėr lėimėni, pripėldīdams šėrdi nanusakuomo saldībė. Liodvėka pasėjota ligo apgluobta nažėnuomas galībės, katra naprileida pri anuos ni-kuokiuos baimės, nikuokios liūdnuos mintėis, bet džiogėna, laimėna, pripėldīdama šėrdi naapsakuoma geroma. Tad stuoviejė najodiedama, nanulėsdama akium no dongaus tuolibiu, nasosėvuokdama, kas čė so anou daruos. Bėjuojė nobaiditė ton džiaugsmā. Žėnuojė, kad natuoiej stuoiv Peliksos, bet tēp pat žėnuojė, kad ne dēl anuo bovėma šalėp ana nאיprastā jautas. Ta laimė plūda ligo ėš dongaus. Kas tas bova – ėr šėndėin namuokietom apsakitė ar paaiškintė, bet tuo vakara naožmėrša vėsa gīvenėma...

Paskiau pažintės so puono Pelikso ėlgam notrūka. Je ton vasara ons ėr lioub pasėruoditė dvarė, ėiškuojė tik Levuona. Rodėni ėšvažiava muokītėis. I Nasrienus grīža tik puo keturiū metu, apsėgīvena pas tieva ėr gidė žmuonis. Bova jau žanuots, toriejė vākum. Tad so Liodvėko sosėtėka tik tumet, ka anuo pagalbas prīreikė sunkė sergotė buobotė.

Daktara Hagana i Salontus buobotė lioub pasėvadintė bėnt karta par metus. Ons lioub atvėžtė vaistum, apveizietė Liodvėkas akī, pasėdžiaugtė, kad retīs mažie ėr blunk. Paskiau, ožsėdarėn saliuoneli so buobotė, aptarėniejė anuos svėkatas rėkalus. Էšlėdosi daktara, buobotė lioub igoltė. Liodvėka, vo ėr dvara žmuonims ruodies, kad buobotė tink sėrgtė: anuos vėsė gailiejuos, vākštiojė ont pėrštu galum, gluostė, kluostė, skaniesni kousni kėša. Tuokioums dėnuoms apłė buobotė topėniejė puoni Gracholskienė, anuos kompanėjuonė, rasiet ėr tuolėma Vainium gėmėnaitė ėš nosėgīvenosiu „gerūju žmuo-

nium“, no senum laikum būnonti dvarė so viro ėr lėguoto sūno. Bet ėlgā sėrgtė buobotė natoriejė kontrībės. Papokšiejosi, pagolėniejosi, natroka kėltė ont kuoju ėr vākštioūtė kāp niekor nieka. Kad narėktom mėslitė aple lėgas, lioub prasėmanitė kuoki linksmiesni ožsėjėmėma.

Tuos linksmuosės vasaras pabaiguo somėslėjė pastrajitė mažuosės kašteliuonātės. Tad pasėvadėna ėš Seduos žīdieli Mejeri, slauna kriaučio, katros ėr buobotė darbužius siova. Medžiagas apdarams kriaučios atsėvežė pats. Vėina kėta atraiža buobotė soėiškuojė sava komodu stalčiūsė, kon ne kon parsiova ėš panešiuotu pašvėtum. Na vėina dāktieli nopėrka Salontum kruomeliūsė arba ožsakė pas meistrus. Kalvis Jorgis ėš minkštuos druoitėis nokalė lonkelius panieliu sėjuonams. Salontum auksakaliou Leizeriou buva prisakīta padėrbtė mažėisėms dvė puoras šėlkėniu keliaraištū, baisė mondrium – su sėdabrėnės pakabokās. Matā, atejlė laiks jaunėklemis ėšsėnertė ėš pantaluonu ėr apsiatūtė ėlguoms pončėkuoms. Mažūju džiaugsmos par kraštus lėjuos – vākštiojė abėdvė, sėjuonās siūboudamas, krīpoudamas ligo kuokės pilės. Liodvėka veiziedamuos jouka nagaliejė sotorietė. Bet ėr kažkuoki apmauda jota šėrdie, rasiet dēl tuo, kad pati nikumet namuokiejė tēp džiaugtėis. Vėina karta natīčiuoms ėšgėrda, kāp buobotė spuorėjuos so puono Jūzopo dēl ožmuokesnė kriaučiuo. Governatuoriou ruodies, kad Mejeris brongė ožsėprašė. „Aš tam nakrėkštou baveik dvė dešimtīs svaru jautienas sošieriau už 17 timpu ėr šeštuoka, vo dabar dar šimta rėk pakluotė už anuo dīgsniavėma“, – bombiejė puons Jūzops. Buobotė kontrė aiškėna, kad ne tik už dīgsniavėma, bet ėr už medžegas rėk muokietė. Ont galū gala sopikosi pareiškė, kad panieliu kašteliuonātū apdarās rūpintėis īr anuos rėkals, vo svetėmum patarėmā ana narėkalingė. Kon atsakė puons Jūzops, Liodvėka nabgėrdiejė – par premėnė ėdama Gertrūda novelė anon šalėn.

Tās patės metās priš Kaliedas Salontum kailiadėrbiou Leibā bova prisakīta apsiūtė lapiu ėr zoikiu kailiokās panieliu kašteliuonātū apsiastus ėr sėjuonus. Pertaisė dēdėiji proncūzėška važi tēp, kad galietom pakinkitė trīs arklus. Nagana tuo, pri važė gala prītvėrtėna do žėbinto ėr Gorskiu gėmėnies žėnkla, katron maliuorios nopaišė avietėnė spalvo ont žīdra šėlka atraižuos. Liuokajos tou patio laiko gava naujė keporė ėr bekeša, apsiūta avėkailio, pamušta vėlkėno. Naujo kailio bova pamuštīs ėr apklouts, skėrts keleviu kuojuoms apdėngtė. Matā, panelės kašteliuonātės ožauga, tad reikiejė anas ėšvėžtė i svieta, paruoditė baliūsė ėr soėiguosė.

Ta žėima paneliems kašteliuonātėims napraėlga, bet pavasari linksmībės notrūka. Balondė mienesie buobotė sosėrga gėltlėgė. Էš Klaipiedas parvėžts daktars Hagans vėsa nadielė slaugė lėguonė, keravuodams anou no vėsum, kad sveikėijė, vo ožvės jaunesnė žmuonis, naapsėkriestom. Naspiejė buobotė duorā atsėgautė, kāp atejlė žėnė, ka mērė anuos žėnts Gorskis Mėkuols, Žemaitiu kašteliuons. Ons jau bova pagīvenės vīrs, bet onkstiau svėkato naskundies. Krėta staiğė ėr natėkietā, šėrdėi sostuojos. Pana Liodvėka nagalietom pasakītė, kad būtom skaudė sielvartavosi dēl tieva mėrtėis. Matā, kelis metus pabovės našlio, tievs apsėžanėjė ontra karta. Salontūse gīvenontius vākus lonkė retā, pavėišietė Vieksniūsė mergātės lioub novāžioutė tik karta ar do par metus. Tonkiau lonkies tik Teoduora ėr Stanisluovs so Levuono, kartās tēn anėi lioub pagīventė ėlgiau. Bet i laiduotovės šin karta važiava vėsas seserīs, vėsuoms tam rėkalou bova pasiūdintė naujė joudė apdarā. Puo pa-